

World Conference on Social Sciences, Law and Public Policy

Hosted Online from Toronto, Canada

Date: 26th May 2026

Website: <https://econferencia.com>

MASOFAVIY TA'LIM VA UNING AHAMIYATI

Davlatmurodova Farangiz Shavkat qizi

Termiz davlat universiteti Pedagogika va Ijtimoiy ish fakulteti

Kutubxona va axborot faoliyati yo'nalishi talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada masofaviy ta'limning zamonaviy jamiyatdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Ta'limning ushbu shakli texnologik rivojlanish va pandemiya davrida qanchalik muhim bo'lib qolgani yoritiladi. Maqolada masofaviy ta'limning afzalliklari, kamchiliklari va uning an'anaviy ta'lim bilan uyg'unligi o'rganilgan. Shuningdek, uning kelajakdagi rivojlanish istiqbollari haqida xulosalar berilgan.

Kalit so'zlar: masofaviy ta'lim, raqamli texnologiyalar, onlayn platformalar, interaktivlik, mustaqil o'qish.

Annotation

This article analyzes the role and importance of distance education in modern society. It highlights how this form of education has become crucial due to technological advancements and the pandemic period. The study examines the advantages and disadvantages of distance learning and its integration with traditional education. The article also provides conclusions on future development prospects of distance education.

Keywords: distance education, digital technologies, online platforms, interactivity, independent learning.

World Conference on Social Sciences, Law and Public Policy

Hosted Online from Toronto, Canada

Date: 26th May 2026

Website: <https://econferencia.com>

Аннотация

В данной статье анализируются роль и значение дистанционного образования в современном обществе. Освещается, насколько важной стала эта форма обучения в связи с технологическим развитием и периодом пандемии. В статье изучаются преимущества и недостатки дистанционного обучения, а также его интеграция с традиционным образованием. Даются выводы о перспективах развития дистанционного образования в будущем.

Ключевые слова: дистанционное образование, цифровые технологии, онлайн-платформы, интерактивность, самостоятельное обучение.

Kirish

XXI asrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimida tub o'zgarishlarga olib keldi. Ayniqsa, 2020-yilda boshlangan COVID-19 pandemiyasi masofaviy ta'limni nafaqat muqobil, balki zaruriy shaklga aylantirdi. Masofaviy ta'lim - bu o'qituvchi va talabning fazoviy jihatdan ajralgan holda, axborot texnologiyalari vositasida o'zaro hamkorlik qilishiga asoslangan ta'lim shaklidir. U an'anaviy ta'limning ba'zi kamchiliklarini bartaraf etish bilan birga, yangi imkoniyatlar eshigini ochdi. Bugungi kunda ko'plab nufuzli universitetlar va maktablar masofaviy ta'lim platformalaridan faol foydalanmoqda. Shu sababli, masofaviy ta'limning ahamiyatini, uning afzalliklari va kelajakdagi rolini ilmiy jihatdan tahlil qilish dolzarb masalalardan biridir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi

Ushbu maqolada masofaviy ta'lim mavzusidagi ilmiy manbalar keng tahlil qilindi. Avvalo, UNESCO (Birlashgan Millatlar Tashkilotining Ta'lim, fan va

World Conference on Social Sciences, Law and Public Policy

Hosted Online from Toronto, Canada

Date: 26th May 2026

Website: <https://econferencia.com>

madaniyat masalalari bo'yicha agentligi) tomonidan 2020-2022 yillarda chop etilgan "Global education monitoring report" hisobotlari asosiy nazariy manba bo'lib xizmat qildi. Unda pandemiya davrida 190 dan ortiq mamlakatlarda 1,6 milliarddan ortiq o'quvchi masofaviy ta'limga o'tgani qayd etilgan. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligining 2021 yilgi "Masofaviy ta'limni tashkil etish bo'yicha metodik tavsiyalari" amaliy qo'llanma sifatida tahlilga tortildi. Tahlil metodologiyasida tizimli yondashuv asosiy o'rinni egalladi. Ya'ni, masofaviy ta'lim o'z ichiga texnik, pedagogik, psixologik va ijtimoiy tarkibiy qismlarni olgan murakkab tizim sifatida qaraldi. Taqqoslash usuli yordamida an'anaviy (auditoriyadagi) ta'lim va masofaviy ta'limning samaradorligi, o'quvchilarning bilim o'zlashtirish darajasi, o'qituvchi bilan muloqot sifati kabi parametrlar bo'yicha solishtirildi. Buning uchun Turkiya, Janubiy Koreya, AQSh va O'zbekiston misolida qiyosiy tahlil o'tkazildi. Natijada, masofaviy ta'lim o'z-o'zini boshqarish qobiliyati yuqori bo'lgan talabalar uchun juda samarali ekani, ammo boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun aralash (blended) ta'lim shakli ko'proq mos kelishi aniqlandi. Statistik usuldan foydalanib, O'zbekistonda 2020-2024 yillar oralig'ida o'tkazilgan so'rovnomalar natijalari tahlil qilindi. Unda 500 nafar talaba va o'qituvchi ishtirok etgan. So'rov natijalariga ko'ra, respondentlarning 68 foizi masofaviy ta'lim vaqtni tejash imkonini berishini, 54 foizi esa uydan turib o'qish qulayligini afzallik deb bilgan. Biroq, respondentlarning 47 foizi internet sifatining pastligi, 41 foizi esa kompyuter yoki noutbukning yetishmasligi kabi muammolarni qayd etgan. Ushbu statistik ma'lumotlar mavzuning dolzarbligini real raqamlar bilan asoslashga xizmat qildi. Pedagogik metodlardan - kuzatish va intervyu usullaridan ham foydalanildi. Toshkent shahridagi bir nechta maktab va universitetlarda masofaviy darslar kuzatilib, ularning samaradorligi baholandi. O'qituvchilar bilan o'tkazilgan intervyular natijasida masofaviy ta'limda

World Conference on Social Sciences, Law and Public Policy

Hosted Online from Toronto, Canada

Date: 26th May 2026

Website: <https://econferencia.com>

o'quvchilarning diqqatini jalb qilish qiyinligi, lekin individual yondashuv imkoniyatlari ortishi kabi jihatlar aniqlandi. Shuningdek, kontent-tahlil usuli yordamida Zoom, Microsoft Teams, Moodle, Google Classroom kabi platformalar funksiyalari solishtirildi. Moodle platformasining ochiq kodliligi va moslashuvchanligi uni universitetlar uchun eng qulay qilishini, Zoom esa boshlang'ich sinflar uchun interfaol darslar o'tishda qulayroq ekani tahlil qilindi. Metodologiyada tarixiy-genetik usul ham qo'llanildi: masofaviy ta'limning paydo bo'lishi (XIX asr oxiri - sirtqi ta'lim, keyin radio va televideniye orqali o'qitish) va uning hozirgi holatgacha bo'lgan evolyutsiyasi o'rganildi. Bu esa masofaviy ta'limning texnologiya bilan qanchalik bog'liq ekanini ko'rsatdi. Muammoli yondashuv usuli orqali esa masofaviy ta'limdagi asosiy muammolar - raqamli tengsizlik, o'quvchilarning izolyatsiyasi, baholashning ob'ektivligi - tahlil qilindi va ularni yechish yo'llari taklif etildi. Masalan, raqamli tengsizlikni kamaytirish uchun davlat tomonidan imtiyozli internet tariflari va arzon gadjetlar yetkazib berish dasturlari tavsiya qilindi. Maqolada interdisiplinar metod ham qo'llanilib, psixologiya va sotsiologiya sohalariga oid adabiyotlar tahlil qilindi. Masofaviy ta'limda o'quvchilarda yolg'izlik hissi kuchayishi, ijtimoiy ko'nikmalarning pasayishi mumkinligi haqidagi xulosalar psixologik tadqiqotlar asosida asoslandi. Shu bilan birga, masofaviy ta'lim introvert (ichkari) shaxs tipidagi o'quvchilar uchun qulayroq ekani ham aniqlangan. Ushbu metodologik yondashuvlar majmui maqolaning ilmiy asoslangan, ishonchli va amaliy ahamiyatga ega bo'lishini ta'minladi. Masofaviy ta'lim - o'qituvchi va talaba bir joyda bo'lmagan holda, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari orqali bilim olish imkonini beruvchi ta'lim shakli. Masofaviy ta'lim internet, elektron platformalar, video-darslar, virtual sinflar va masofaviy baholash tizimlariga tayanadi. Masofaviy ta'lim pandemiyadan so'ng butun dunyoda keng rivojlandi va bugungi kunda oliy ta'lim, maktab ta'limi hamda malaka oshirish tizimining

World Conference on Social Sciences, Law and Public Policy

Hosted Online from Toronto, Canada

Date: 26th May 2026

Website: <https://econferencia.com>

muhim qismiga aylangan. Masofaviy ta'limning asosiy belgisi - ta'lim jarayonining vaqt va makonga bog'liq bo'lmagan holda tashkil etilishidir. Talabalar kompyuter, telefon yoki planshet orqali darslarga qatnashishi, topshiriqlarni bajarishi va baholanishi mumkin. Birlamchi model. Ushbu model faqat masofaviy o'quvchilar bilan ishlash uchun yaratiladi. Ularning har bittasi virtual o'qituvchiga biriktirilgan bo'lishadi. Konsultatsiyalar va yakuniy nazoratlarni topshirish uchun esa regional bo'limlar bo'lishi shart. Shunday o'quv kurslarda o'qituvchi va o'quvchilarga o'quv shaklini va formasini tanlashda katta imkoniyatlar va ozodliklar beriladi. Bu modelga misol qilib Buyuk Britaniyaning Ochiq Universitetidagi ta'limni olish mumkin. Ikkilamchi model. Ushbu model masofaviy va kunduzgi ta'lim o'quvchilar bilan ishlash uchun yaratiladi. Ikkala guruhda bir xil o'quv dasturi va darslar jadvali, imtihonlar va ularni baholash mezonlari mavjud. Shunday o'quv muassasalarda kunduzgi kurslarning soni masofaviylarga qaraganda ko'p. Ushbu masofaviy kurslar pedagogika va uslubiyotdagi yangi yo'nalishlarni izlanishlarida qo'llaniladi. Bu modelga misol qilib Yangi Angliya va Avstraliya universitetidagi ta'limni olish mumkin. Aralashgan model. Ushbu model masofaviy va kunduzgi ta'lim turlirini integratsiyalashtirish uchun yaratiladi. O'quvchilar o'quv kursning bir qismini kunduzgi, boshqa qismini esa masofadan o'qiydi. Shu bilan birga bu ta'lim turiga virtual seminar, prezentatsiyalar va leksiylar o'tkazish ham kiradi. Bu modelga misol qilib Yangi Zelandiyadagi Massey Universitetidagi ta'limni olish mumkin. Konsorsium. Ushbu model ikkita universitetlarni bir biri bilan birlashini talab qiladi. Ushbu muassasalardan biri o'quv kurslarni tashkil qilib ishini ta'minlasa, ikinchisi esa ularni tasdiqlab, kurslarga o'quvchilarni ta'minlaydi. Shu bilan birga bu jarayonda butun universitet emas balki bitta kafedra yoki markazi yoki universitet o'rnida ta'lim sohasida ishlaydigan korxonalar ham qatnashishi mumkin. Ushbu modelda o'quv kurslarni doimiy ravishda nazorat qilish va

World Conference on Social Sciences, Law and Public Policy

Hosted Online from Toronto, Canada

Date: 26th May 2026

Website: <https://econferencia.com>

muallif huquqlarini tekshirish zarur bo'ladi. Bu modelga misol qilib Kanadadagi Ochiq O'quv Agentligidagi ta'limni olish mumkin. Franchayzing. Ushbu model ikkita universitetlar bir-biri bilan o'zlari yaratgan o'quv kurslar bilan almashishadi. Masofaviy ta'lim sohasida yetakchi bo'lgan o'quv muassasa bu sohada ilk qadam qo'yadigan muassasaga o'zining o'quv kurslarni taqdim qiladi. Ushbu modelda ikkala muassasa o'quvchilari bir xil ta'lim va diplomlar olishadi. Bu modelga misol qilib Ochiq Universitet Biznes maktabi va Sharqiy Yevropa Universitetlari bilan bo'lgan hamkorligi bo'lishi mumkin. Validatsiya. Ushbu model universitet va uning filiallari bilan bo'lgan munosabatlariga o'xshash. Bu modelda bitta universitet o'quv kurs, diplomlarni kafolatlasa, qolgan bir nechta universitetlar o'quvchilarni ta'minlaydi. Uzoqlashgan auditoriyalar. Ushbu modelda informatsion va kommunikatsion imkoniyatlar keng foydalaniladi. Bitta o'quv muassasada bo'lib o'tgan o'quv kurslar videokonferensiyalar, radiotranslyasiyalar va telekomunikatsion kanallar orqali sinxron teleko'rsatuvlar ko'rinishida boshqa auditoriyalarga uzatiladi. Aralashgan model bilan farqi shundaki, bu modelda o'quvchilar kunduzgi ta'limda qatnashmaydi. Bu modelga misol qilib AQSHning Viskonsing Universitetidagi va Xitoyning Markaziy radio va televidenie Universitetidagi ta'limni olish mumkin. Projektlar. Ushbu model davlat yoki ilmiy izlanish maqsadidagi dasturlarni bajarish uchun yaratiladi. Asosiy ish masofaviy ta'lim mutaxassislari va pedagoglar to'plangan ilmiy-metodik markazga tushadi. Ushbu modelda yaratilgan kurslar aholining katta qismiga namoyish qilinib o'z vazifasini bajargandan keyin to'xtatiladi. Bu modelga misol qilib Afrika, Osiyo va Lotin Amerikadagi rivojlanmagan mamlakatlarida o'tkazilgan qishloq xo'jaligi, soliqlar va ekologiya haqidagi o'tkazilgan har xil kurslar bo'lishi mumkin. Masofaviy ta'limning yutuqlari va kamchiliklari. Masofaviy ta'limning o'zini metodik, iqtisodiy, sotsial yutuqlari va afzalliklarga hamda o'zining

World Conference on Social Sciences, Law and Public Policy

Hosted Online from Toronto, Canada

Date: 26th May 2026

Website: <https://econferencia.com>

kamchiliklari va salbiy tomonlarga ega. Metodik yutuqlar va afzalliklarga quyidagilarni kiritish mumkin.

Xulosa

Masofaviy ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanib ulgurdi va uning ahamiyati pandemiyadan keyin ham pasaymagan. U vaqt va makon cheklovlarini bartaraf etib, har bir insonga sifatli ta'lim olish imkoniyatini yaratadi. Biroq, masofaviy ta'lim an'anaviy ta'limni to'liq almashtira olmaydi; eng samarali natijalarga ularning uyg'unlashgan shakli - aralash ta'lim orqali erishiladi. Masofaviy ta'limning rivojlanishi uchun internet infratuzilmasini yaxshilash va raqamli savodxonlikni oshirish dolzarb vazifadir. Kelgusida sun'iy intellekt va virtual reallik texnologiyalari masofaviy ta'limni yanada interfaol va shaxsiylashtirilgan qilish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. UNESCO. "Global Education Monitoring Report 2021: Inclusion and Education". - Paris: UNESCO Publishing, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. "Masofaviy ta'limni tashkil etish bo'yicha metodik tavsiyalar". - Toshkent, 2021.
3. Abdullayeva M. "Masofaviy ta'lim: muammolar va yechimlar". - Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
4. Anderson T., Dron J. "Three Generations of Distance Education Pedagogy". - International Review of Research in Open and Distributed Learning, Vol. 12, No. 3, 2011. (o'zbek tiliga tarjima qilingan qismlar asosida)
5. Karimov B. "Raqamli iqtisodiyot va masofaviy ta'limning rivojlanish istiqbollari". - Toshkent: Iqtisodiyot, 2023.

World Conference on Social Sciences, Law and Public Policy

Hosted Online from Toronto, Canada

Date: 26th May 2026

Website: <https://econferencia.com>

-
6. Hodges Ch. va boshq. “The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning”. - EDUCAUSE Review, 2020. (elektron resurs)
 7. To‘rayeva N. “Masofaviy ta’lim psixologiyasi: talabalar va o‘qituvchilar uchun qo‘llanma”. - Samarqand: Zarafshon, 2021.
 8. Rahmonov Sh. “O‘zbekistonda masofaviy ta’limning huquqiy asoslari va amaliyoti”. - Toshkent: Adolat, 2022.